
EXTRAMATERIAL TILL GEOGRAFI 7 - 9

LIVSMILJÖER S. 53-126

Här finns gratis extramaterial som hör till Capensis *Geografi* 7-9. Allt extramaterial har en tydlig koppling till geografiboken, men för att kunna lösa en del av uppgifterna krävs det tillgång till internet. Förhoppningen med extramaterialet är att lärare snabbt och enkelt ska kunna komplettera sitt eget undervisningsmaterial.

Hör av dig om du har några idéer som Capensis kan få lägga ut på hemsidan. Du som skickar in ditt material får om du vill givetvis ditt namn presenterat i anslutning till materialet.

INNEHÅLL

Sidhänvisningarna är till geografiboken

s. 54-61	Klimat intro (flervalsfrågor)
s. 62-68	Jordens klimatzoner (flervalsfrågor)
s. 62, 65-68	Sveriges växtregioner
s. 47, 150, 160-161, 174	Källkritiskt om geologi
s. 48, 164 och 174	Källkritiskt om jordens inre processer

KLIMAT INTRO (FLERVALSFRÅGOR TILL S. 54-61)

Kryssa för det alternativ som stämmer bäst.

1. Vad är klimat?

- a) Årsmedeltemperatur
- b) Årsmedelnederbörd
- c) Väder under flera år
- d) Dagens väder

2. Vad är inte en växthusgas?

- a) Vattenånga
- b) Syrgas
- c) Koldioxid
- d) Metan

3. Jordens medeltemperatur är...

- a) -18 °C
- b) 15 °C
- c) 20 °C
- d) 33 °C

4. Hur stor andel av solstrålningen mot jorden studsar direkt ut i rymden?

- a) 9 %
- b) 31 %
- c) 69 %
- d) 100 %

5. Varför har vi årstider?

- a) Jordens är närmare solen på sommaren
- b) Jordaxeln lutar
- c) Havet är kallare än vad det är på land
- d) Annars skulle det inte finnas sommarlov

6. Var är solen uppe 12 timmar per dygn året runt?

- a) Nordpolen
- b) Sydpolen
- c) Ekvatorn
- d) Finns ingen sådan plats på Jorden

7. Var står solen i zenit (90 °) minst en gång per år?

- a) Nordpolen
- b) Karlstad
- c) Södra vändkretsen
- d) Norra polcirkeln

8. Hur mycket kallare blir det i genomsnitt 100 meter upp i atmosfären?

- a) 0,6 °C
- b) 6 °C
- c) 14 °C
- d) 15 °C

9. Vad är typiskt för ett kustklimat

- a) Det ligger ofta större städer där
- b) Liten skillnad i temperatur på vinter och sommar
- c) Stor skillnad i temperatur på vinter och sommar
- d) Havet täcks av is på vintern

10. Vad kallas nederbörden som bildas för att vinden tvingas upp över ett berg?

- a) Orografisk nederbörd
- b) Konvektiv nederbörd
- c) Frontnederbörd
- d) Sommarregn

11. Varifrån kommer energin som driver vattnets kretslopp?

- a) Vinden
- b) Gravitationskraften
- c) Nederbörd
- d) Solen

12. Varför blåser det?

- a) För att utjämna olika lufttryck på Jorden
- b) Jorden tar med sig luft när den roterar runt sin egen axel
- c) Luften blir kall på natten

13. I vilken riktning blåser nordostpassaden?

- a) Vinden kommer från nordost och blåser mot sydväst
- b) Vinden kommer från sydväst och blåser mot nordost

14. Vad är monsun?

- a) Regn
- b) En vind som blåser i samma riktning i flera månader
- c) En årstid i Asien

JORDENS KLIMATZONER (FLERVALSFRÅGOR TILL S. 62-68)

Kryssa för det alternativ som stämmer bäst.

1. Var är nederbörden som störst under ett år?

- a) Borlänge
 b) Nairobi

2. Område med inlandsklimat.

- a) Sahara
 b) Singapore

3. Årsmedeltemperatur på cirka 1 °C

- a) Norra Island
 b) Borlänge

4. Totalt cirka 400 mm nederbörd i april och maj

- a) Singapore
 b) Nairobi

5. Kalltempererad klimatzon

- a) Norra Island
 b) Borlänge

6. Tropiskt klimat

- a) Singapore
 b) Nairobi

7. Klimat påverkat av monsun

- a) Indien
 b) Sydtyrolen

8. Mer avdunstning än nederbörd i minst tre månader

- a) Norra Island
 b) Nairobi

9. Varmtempererad klimatzon

- a) Sydtyrolen
 b) Borlänge

10. Regntid två gånger per år

- a) Nairobi
 b) Indien

11. Här kan det komma snö på vintern

- a) Sydtyrolen
 b) Nairobi

12. Störst skillnad på sommar- och vintertemperatur

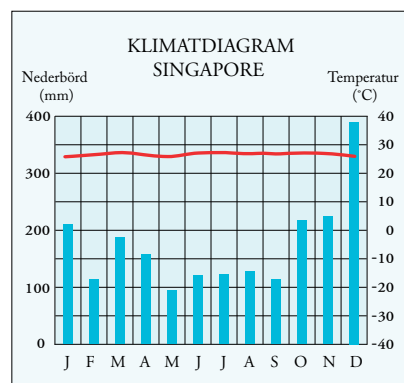
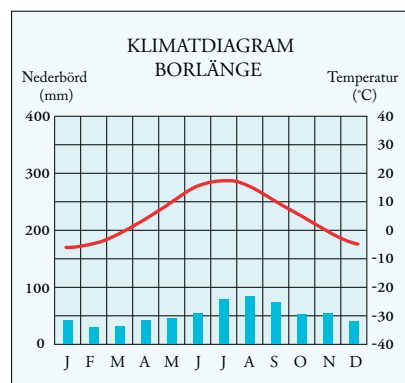
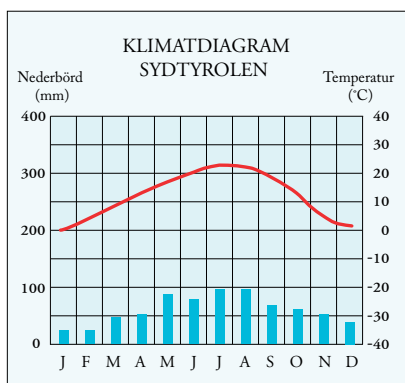
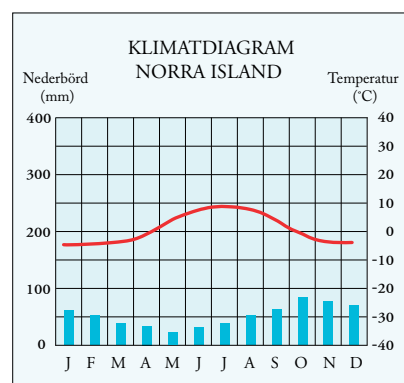
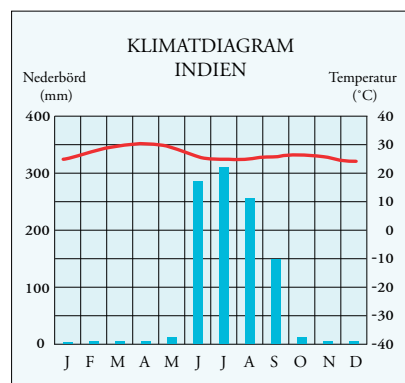
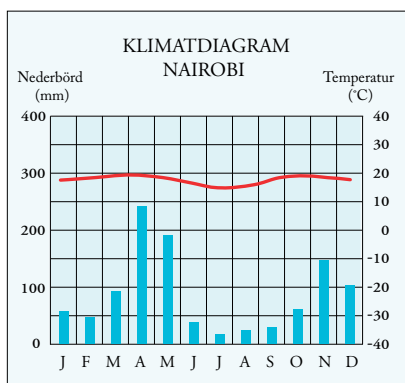
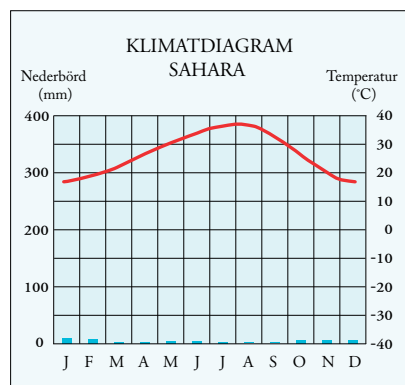
- a) Borlänge
 b) Norra Island

13. Högst årsmedeltemperatur

- a) Indien
 b) Sahara

14. Högst nederbörd på hösten

- a) Borlänge
 b) Norra Island

SVERIGES VÄXTREGIONER

Ett större område med liknande vegetation kallas för vegetationszon. Ett annat namn på vegetationszon är växtregion. Sverige brukar delas in i fyra växtregioner.

I Södra lövskogsregionen

I den södra lövskogsregionen (längs kusten i Blekinge, hela Skåne och Halland samt utefter kusten i Bohuslän) växer lövskog naturligt.

II Södra barrskogsregionen

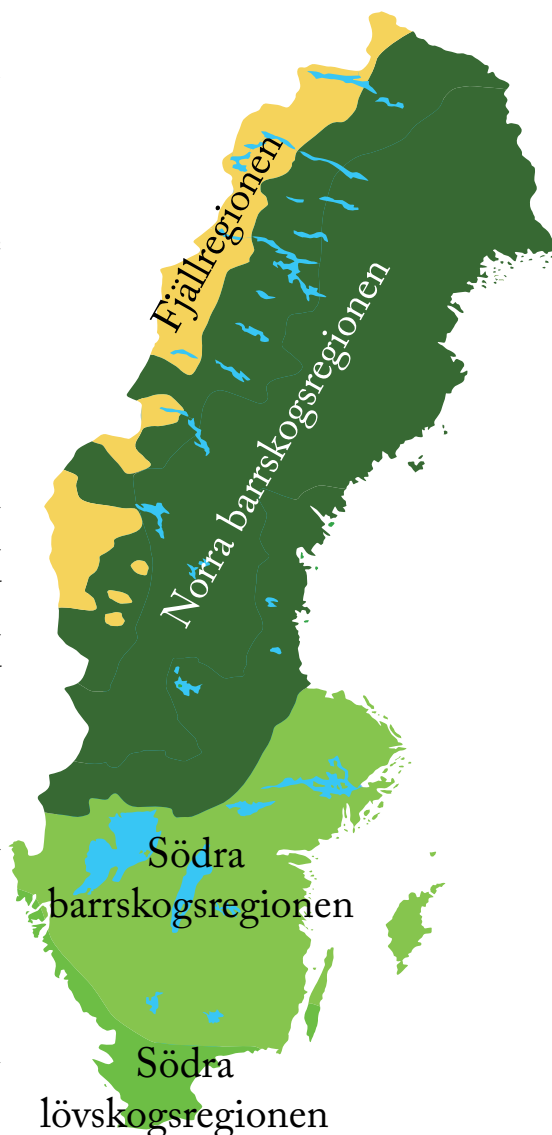
Den södra barrskogsregionen finns i övriga Götaland, Uppland, Södermanland, sydöstra delen av Västmanland, Närke och de sydligaste delarna av Värmland. Gränsen mellan den södra lövskogsregionen och den södra barrskogsregionen bestäms av granens naturliga utbredning söderut. Gränsen mellan den södra barrskogsregionen och den norra barrskogsregionen bestäms av hur långt norrut ek finns naturligt.

III Norra barrskogsregionen

Skogen i den norra barrskogsregionen består mest av tall och gran samt fjällbjörk.

IV Fjällregionen

I fjällregionen växer det mest gräs och ris. I södra delen av fjällkedjan ligger trädgränsen på ungefär 900 m ö.h. och i norra delen på 400 m ö.h.

UPPGIFTER

1. Hur många växtregioner finns i Sverige enligt texten? _____
2. Vilken växtregion är den största i Sverige? _____
3. Ringa in de två växtregionerna i kartan där ek förekommer naturligt.
4. Hur många växtregioner finns det i Sverige enligt Wikipedia? _____
5. Hur många växtregioner finns det i Sverige enligt Nationalencyklopedin? _____
6. Leta reda på ytterligare två källor om växtregioner på internet genom att söka på "Sveriges växtregioner".

Källa 1: _____ Antal växtregioner enligt källa 1: _____

Källa 2: _____ Antal växtregioner enligt källa 2: _____

7. Använd sidan 62 i läroboken och fundera över vilken/vilka växtregion/växtregioner som kan finnas i

Norge _____

Finland _____

Danmark _____

KÄLLKRITISKT OM GEOLOGI

Besvara frågorna a-e genom att leta upp en egen källa. Jämför svaret från din källa med de tre källorna Geografi 7-9, so-rummet.se och grundskoleboken.se. Vilken källa tycker du ligger närmast sanningen? Motivera ditt svar.

	Geografi 7-9 (1)	SO-rummet (2)	Grundskoleboken (3)
1. När bildades Jorden?	4,6 miljarder år sedan (s. 47)	Cirka 5 miljarder år sedan	Ungefär för 4,5 miljarder år sedan
<i>Din källa och ditt svar:</i>			
2. Hur tjock är jordskorpan?	3 - 70 km (s. 160)	Några kilometer upp till 70 km.	5 - 7 mil, tunnare under haven och tjockare under land
<i>Din källa och ditt svar:</i>			
3. Vilken temperatur har Jordens inre kärna?	5 000-6 700 °C (s. 160)	Cirka 4000 °C	Drygt 6 000 °C
<i>Din källa och ditt svar:</i>			
4. Vad är kontinentaldrift?	En äldre förklaringsmodell till plattetektoniken (s. 174)	Wegeners teori från 1912 om hur kontinenter rör på sig på Jorden	Den här rörelsen av kontinenter och världsdelar kallas kontinentaldriften.
<i>Din källa och ditt svar:</i>			
5. Vad är plattetektonik?	Teorin som beskriver litosfärplattornas rörelser (s. 161)	Plattetektonik är en geologisk teori som förklarar jordskorpans storskaliga rörelser - kontinentaldrift	Jordskorpan är uppdelad i sju stora plattor och ett tiotal mindre. Dom här plattorna rör sig i förhållande till varandra med några centimeter om året.

(1) Geografi 7-9, Capensis förlag fjärde tryckningen september 2017

(2) <http://www.so-rummet.se/kategorier/geografi/jordens-inre-och-yttre-krafter#> och <https://www.so-rummet.se/kategorier/plattetektonik> (hämtat 2017-06-17)

(3) http://www.grundskoleboken.se/wiki/Jordens_inre och <http://www.grundskoleboken.se/wiki/Plattetektonik> (hämtat 2017-11-24)

Uppgift som hör till Capensis Geografi 7-9 s. 47, 150, 160, 161 och 174

KÄLLKRITISKT OM JORDENS INRE PROCESSER

Besvara frågorna nedan genom att leta upp en egen källa. Jämför svaret från din källa med de andra källorna. Vilken källa tycker du ligger närmast sanningen?

1. Hur många dog i vulkanutbrottet på ön Martinique i Västindien 1902?

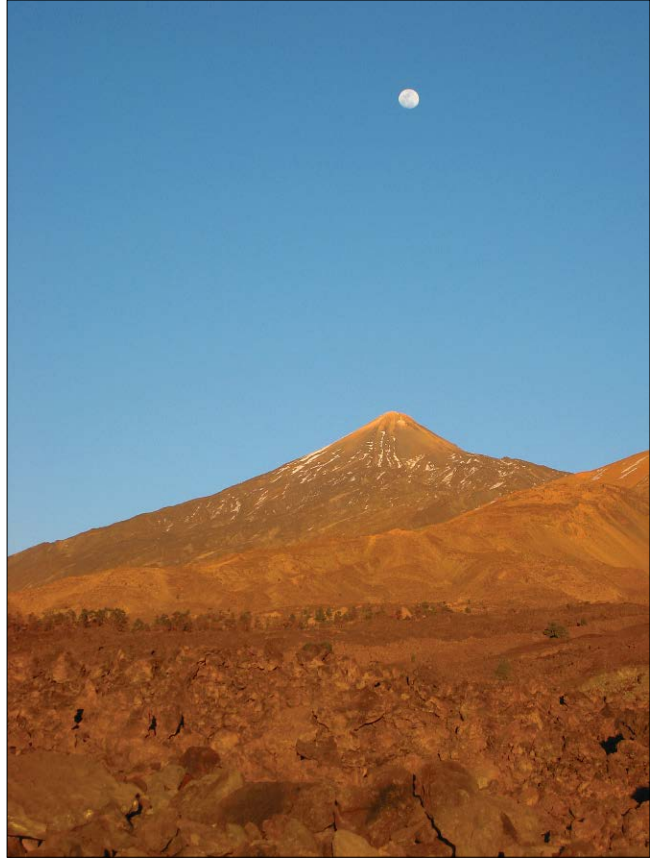
(a) Vulkanutbrottet som har dödat flest människor var på ön Martinique i Västindien 1902. Då dog 30 000 människor.

(s. 164)

(b) 1902 fick vulkanen Mount Pelée på ön Martinique i Västindien ett våldsamt utbrott. [...] Inom loppet av några få sekunder dödade lavan staden St Pierre 36 000 invånare.

Din källa och ditt svar:

CHRISTINE VETTER

Teide, 3 718 m ö.h., är en vulkan på Teneriffa, Kanarieöarna.

2. Vilket är det störst kända vulkanutbrottet?

(a) Skulle Yellowstone eller Toba få liknande utbrott som de hade för två miljoner respektive 75 000 år sedan skulle dödstalen kunna räknas i hundratals miljoner. (s. 164)

(b) Det största vulkanutbrott man känner till inträffade år 1883 på vulkanön Krakatau mellan Java och Sumatra.

Din källa och ditt svar:

3. När var det senast ett vulkanutbrott i Sverige?

(a) I Skåne finns även spår kvar av 100 - 200 miljoner år gamla vulkaner. (s. 48)

(c) Även Sverige har haft vulkaner, men det är mer än 150 miljoner år sedan sist.

Din källa och ditt svar:

4. Hur kraftig kan en jordbävning vara?

(a) Tio i topp på uppmätta jordbävningar enligt Richterskalan.

1. Chile 1960 9,5

(s. 174)

(b) Alla jordskalv mäts på den så kallade Richterskalan. [...] Men i praktiken blir inga jordskalv starkare än 9,0.

Din källa och ditt svar:

(a) Geografi 7-9, Capensis förlag fjärde tryckningen september 2017

(b) <https://www.so-rummet.se/kategorier/geografi/jordens-inre-och-yttre-krafter#> (hämtat 2017-11-23)

(c) http://www.grundskoleboken.se/wiki/Uppbyggande_krafter (hämtat 2017-11-23)

Uppgift som hör till Capensis Geografi 7-9 s. 48, 164 och 174